

نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در مورد عملکرد اساتید در زمینه مشاوره و راهنمایی تحصیلی

اشرف ادھمی^{۱*}، سکینه محمدعلیزاده^۲

۱. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، مربی آموزشیار گروه آموزش عمومی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات فیزیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

۲. کارشناس ارشد پرستاری، مربی مرکز تحقیقات علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

• دریافت مقاله: ۸۶/۹/۲۸ • پذیرش مقاله: ۸۷/۹/۱۰

زمینه و هدف: مشاوره می‌تواند عامل مؤثری برای حل بسیاری از مسائل دانشجویان باشد. ارائه ناکافی راهنمایی و مشاوره، دستیابی به اهداف آموزشی را دچار مشکل می‌نماید. این مطالعه به منظور تعیین نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در مورد عملکرد اساتید در زمینه مشاوره و راهنمایی تحصیلی صورت گرفت.

روش کار: در این مطالعه مقطعی، دانشجویان سال آخر کلیه رشته‌های دوره روزانه و شبانه شش دانشکده دانشگاه علوم پزشکی کرمان (۴۹۰ نفر) به سؤالات پرسش‌نامه‌ای پژوهشگر-ساخته، که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته بود، پاسخ دادند.

یافته‌ها: براساس دیدگاه دانشجویان از حداکثر امتیاز چهار، بیشترین میانگین امتیاز عملکرد به "امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها" (۳/۴۷) و بعد از آن به "حضور استاد مشاور در ساعات اعلام شده" (۳/۱۹) و "صحبت با دانشجو در مورد مقررات و ضوابط آموزشی" (۳/۱۵) و کمترین آن به "نقد افت تحصیلی"، "تشویق دانشجو در رفع نقاط ضعف تحصیلی" و "نقد پیشرفت تحصیلی" (به ترتیب ۲/۳، ۲/۳۵ و ۲/۴) اختصاص یافت. تنها ۲۰/۷ درصد از دانشجویان کاملاً می‌دانستند که از استاد مشاور در چه زمینه‌ای و چگونه کمک بگیرند؛ ۲۳/۴ درصد معتقد بودند که مشاوره ناکافی موجب مشکل تحصیلی آنها شده بود و ۲۴/۳ درصد از مشاوره اصلاً راضی نبودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد هر دو گروه درگیر مشاوره، با وظایف استاد راهنما و جایگاه مشاوره آشنایی لازم را ندارند و یا اساتید به وظایف خود به خوبی عمل نمی‌کنند. به منظور بهبود ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی لازم است به مشاوره به عنوان یک موضوع علمی که نیاز به آموزش دارد توجه شود و این مسئولیت به کسانی محول شود که صلاحیت‌های علمی لازم را کسب کرده باشند.

کلید واژه‌ها: دانشجو، دانشگاه علوم پزشکی، راهنمایی و مشاوره تحصیلی، اساتید، عملکرد

* نویسنده مسؤل: بلوار جمهوری اسلامی، معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، کرمان، ایران

مقدمه

استاد مشاور معمولاً عضو هیأت علمی دانشگاه است که دعوت خدمت به‌عنوان مشاور را پذیرفته است و به دانشجو کمک می‌کند تا با توجه به علایق و شایستگی‌هایش برنامه‌ای مؤثر داشته باشد؛ به‌طور متناوب پیشرفت تحصیلی را ارزیابی کند و بررسی اولیه در مورد شغل و حرفه خود در آینده داشته باشد (۱). هر چند وظیفه اصلی مدرس تدریس و پرورش قوای ذهنی دانشجو است، از او انتظار می‌رود که تا حد امکان دانشجو را در جمع‌آوری اطلاعات تحصیلی نیز یاری دهد. اگر مدرس با اصول و فنون راهنمایی و مشاوره آشنا باشد و از آنها استفاده کند در ادای وظیفه‌اش موفق‌تر خواهد شد و اعتماد به نفس دانشجویان را تقویت خواهد کرد. شناسایی مشکلات تحصیلی و جبران نارسایی‌های تحصیلی و درسی دانشجویان، ارجاع دانشجویان مشکل‌دار به مراکز مشاوره و همکاری در مراحل مختلف حل مشکل از جمله وظایف اصلی مدرسین در به‌ثمر رساندن برنامه راهنمایی تحصیلی محسوب می‌شود (۲).

لازم است در کنار پیشگیری از آسیب‌های احتمالی، در جهت ارتقای سطح بهداشت روان فردی و اجتماعی دانشجویان گام‌های مؤثری برداشته شود. تحقیق درباره مسائل و مشکلات دانشجویان دانشگاه برای شناخت عوامل آسیب‌زا، ارائه خدمات برای حل مشکلات مربوط به تحصیل، خانواده، ازدواج، شغل و اختلالات رفتاری و روانی دانشجویان، برقراری ارتباط مؤثر با سایر واحدهای دانشگاهی به منظور کمک به حل مشکلات دانشجویان، مشاوره با دانشجویان در جهت کمک به پیشرفت تحصیلی، بهبود روابط اجتماعی و ارائه گزارش همراه با فعالیت‌های انجام شده به مسئولان دانشگاه در هر سال تحصیلی از جمله عوامل مؤثر برای پیشگیری و حل بسیاری از مسائل دانشجویان می‌باشد (۳).

در واقع خدمات مراکز مشاوره دانشجویی عامل مهمی در فراهم آوردن فراغت خاطر بیشتر، پیشرفت تحصیلی بهتر و تأمین سعادت آتی مطمئن‌تری برای دانشجویان محسوب می‌شود. افزایش تعداد دانشجویان و گرایش آنها به مهاجرت از

شهرهای کوچک و مکان‌های دور دست به شهرهای بزرگ کشور موجب بروز پدیده‌های اجتماعی خاصی شده است که خدمات مشاوره‌ای گسترده‌ای را می‌طلبد (۴). دانشجویانی که در زمینه‌ای از تحصیلات‌شان مشکل دارند علاوه بر تحمل صدمات روانی و گاهی جسمانی، از نظر اقتصادی نیز خساراتی به جامعه وارد می‌سازند. در این حالت، باید به درمان مشکلات و رفع موانع رشد او اقدام شود و با استفاده از روش‌ها و فنون مشاوره، دانشجو و کسانی را که به نوعی در ایجاد مشکل نقش دارند بررسی و درمان کرد. در زمینه مشکلات تحصیلی به مواردی نظیر اضطراب امتحان، مردودی و مشروطی می‌توان اشاره کرد که در هر مورد پس از مشخص شدن علت، مشاور با کمک دانشجو و دیگر افراد به درمان و رفع مشکلات اقدام می‌کند و او را برای ادامه فعالیت تحصیلی آماده می‌سازد و امکان یادگیری و آموزش مؤثر را فراهم می‌آورد. راهنمایی تحصیلی موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، افزایش پیشرفت و کاهش افت تحصیلی می‌گردد (۲).

مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که یادگیری با راهنمایی سودمند، مؤثر است، بنابراین باید در کنار مطالعه، از استادان و مشاوران دانشگاه راهنمایی گرفت و دانشجویان باید این نکته مهم را همیشه به یاد داشته باشند که ایجاد، آسان‌تر از اصلاح، و پیشگیری، آسان‌تر از درمان است (۵). البته نظام استاد راهنما در دانشگاه‌های ایران به دلیل گرفتاری آموزشی، فقدان تخصص لازم، بی‌علاقه‌گی به رفع مشکلات دانشجویان و تمام وقت نبودن استادان، نتایج درخشانی به بار نیاورده و چنانچه فعالیتی هم در این زمینه وجود داشته تنها کمک به انتخاب دروس، منحصر می‌گردیده (۶).

بررسی‌های انجام شده، توجه به امر مشاوره و راهنمایی را جهت توازن و هماهنگی بین حیات فردی دانشجو و زندگی عمومی، مورد تأکید قرار می‌دهند. لذا در این مطالعه میزان رضایت‌مندی دانشجویان در شرف فارغ‌التحصیلی در زمینه مشاوره و راهنمایی دوران تحصیل مورد بررسی قرار گرفت تا با ارائه نتایج حاصل در راستای ارتقای ارائه خدمات مشاوره و

یافته‌ها

نتایج این پژوهش که با هدف تعیین نظرات دانشجویان در مورد عملکرد مشاوره و راهنمایی تحصیلی اساتید، صورت گرفت نشان داد ۷۶/۵ درصد دانشجویان شرکت کننده در مطالعه مؤنث بودند. میانگین (انحراف معیار) سن ۲۲/۱۹ (±۲/۱) سال بود. اکثر دانشجویان مجرد (۸۴/۴) و ۴۴/۵ درصد بومی بودند. درصد دانشجویان شرکت کننده در مطالعه از دانشکده پیراپزشکی ۲۶/۷ درصد، مدیریت و اطلاع رسانی ۲۱/۷ درصد، پرستاری و مامائی رازی ۱۸/۳ درصد، پزشکی ۱۱ درصد، بهداشت ۱۰/۴ درصد، داروسازی ۵/۴ درصد، دندان پزشکی ۴ درصد و پرستاری بم ۲/۴ درصد بود. بیشتر دانشجویان، ورودی سال ۸۳ (۴۵ درصد)، ۶۷/۷ درصد ورودی سال‌های ۸۲-۷۹ و ۸/۳ درصد ورودی سال‌های ۸۴ و ۸۵ بودند. از نظر ترم تحصیلی، بیش از نیمی (۵۲/۲ درصد) در ترم دوم تا چهارم و بقیه ترم ۵ تا ۱۲ بودند. مقطع تحصیلی بیشتر دانشجویان کارشناسی (۴۵/۵ درصد) بود و بعد از آن به ترتیب کاردانی (۳۳/۴ درصد) دکترای حرفه‌ای (۱۷/۸ درصد) و کارشناسی ارشد (۳/۳ درصد)، از نظر فراوانی قرار داشتند. ۷۱/۹ درصد دانشجویان در دوره روزانه و ۲۸/۱ درصد در دوره شبانه مشغول به تحصیل بودند.

در زمان جمع‌آوری داده‌ها اکثر دانشجویان بیان نمودند که استاد مشاور داشتند (۹۴/۲ درصد). ۸۱/۱ درصد دانشجویان داشتن استاد مشاور را در ترم‌های گذشته به صورت همیشه یا اغلب مورد تأیید قرار دادند و بنا به اظهار ۱۴/۱ درصد دانشجویان، در ترم‌های گذشته گاهی استاد مشاور داشتند و ۴/۹ درصد بیان نمودند که در ترم‌های گذشته هرگز استاد مشاور نداشتند.

بیشترین درصد دانشجویان (۴۰/۳) از اداره آموزش اطلاعات بیشتری دریافت می‌کردند، ۳۱/۸ درصد، از استاد مشاوره و ۲۷/۹ درصد به یک نسبت از اداره آموزش و استاد مشاور، اطلاعات دریافت می‌کردند. در پاسخ به این سؤال که آیا دانشجویان می‌دانند از استاد مشاور در چه زمینه‌ای و

راهنمایی در رفع مسائل و مشکلات دانشجویان گامی برداشته شود.

روش کار

در این مطالعه مقطعی، جامعه پژوهش، دانشجویان سال آخر رشته‌های مختلف و سال آخر دور علوم پایه رشته پزشکی (۴۹۰ نفر) دوره‌های روزانه و شبانه شش دانشکده دانشگاه علوم پزشکی کرمان بود. لازم به ذکر است که دانشجویان دوره بالینی رشته پزشکی طبق اطلاعات دریافتی از اداره آموزش بالینی، استاد راهنما ندارند.

جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه پژوهشگر- ساخته استفاده شد. این پرسش‌نامه حاوی سؤالاتی در مورد ویژگی‌های فردی و تحصیلی دانشجو و ۲۵ سؤال دو یا چند گزینه‌ای در حیطه‌های مختلف عملکرد اساتید برگرفته از آئین‌نامه پیشنهادی استاد راهنما، مصوبه دی ماه ۱۳۸۱ شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی می‌باشد (۷). روایی محتوای پرسش‌نامه از طریق نظر خواهی از اساتید صاحب‌نظر صورت گرفت. ضرایب به دست آمده برای هر یک از سؤالات بین ۰/۸۸ تا ۱ بود و پایایی ثبات درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در مورد کل سؤالات ۰/۹۲ و در مورد ۱۴ سؤال مربوط به عملکرد اساتید مشاور ۰/۸ به دست آمد. پرسشگر با اجازه از اساتید در شروع کلاس، با دادن توضیحات لازم درخصوص پرسش‌نامه و اهداف طرح و اطمینان از محرمانه ماندن اطلاعات داده شده از طرف دانشجویان، پرسش‌نامه‌ها را توزیع، و بلافاصله بعد از تکمیل، آنها را جمع‌آوری کرده است. با توجه به این که سؤالات دارای گزینه‌های متفاوتی بودند از این رو محاسبه یک نمره کل امکان پذیر نبود و آنالیز بر اساس تک تک سؤالات صورت گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS.V.11.5 و با استفاده از شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و آزمون‌های مجذور کای، من‌وایتنی‌یو Mann-Withney U و کروسکال والیس Kruskal Wallis صورت گرفت.

توانایی حل مشکلات‌شان را داشته یا بدون استاد مشاور مشکلی برایشان ایجاد نمی‌شود.

سایر سؤالات مربوط به عملکرد استاد مشاور که با مقیاس یکسانی طراحی شده است در جدول ۱ نشان داده شده است. بیشترین میانگین امتیاز مربوط به "امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها" (۳/۴۷) و بعد از آن "حضور استاد مشاور در ساعات اعلام شده" (۳/۱۹) و "صحبت با دانشجو در مورد مقررات و ضوابط آموزشی" (۳/۱۵) بود و کمترین آن به "نقد افت تحصیلی دانشجو"، "اقدام استاد در جهت تشویق دانشجو به رفع نقاط ضعف" و "نقد پیشرفت تحصیلی دانشجو" (به ترتیب ۲/۳، ۲/۳۵ و ۲/۴) تعلق گرفت. در مجموع از ۱۴ مورد عملکرد استاد راهنما که در جدول ۱ مشخص گردیده در ۵ مورد میانگین امتیاز کمتر از ۳ بود (از حداکثر ۴).

چگونه کمک بگیرند، ۲۰/۷ درصد پاسخ بلی، ۵۴/۴ درصد تا حدودی و ۲۴/۸ درصد گزینه خیر را انتخاب نمودند. تقریباً نیمی از دانشجویان تشکیل پرونده تحصیلی توسط استاد مشاور را تأیید کردند (۴۹/۲ درصد). دانشجویان پاسخ استاد مشاور را به سؤالات آنها در مورد ادامه تحصیل، ۳۱/۳ درصد خوب یا خیلی خوب، ۳۴/۹ درصد نسبتاً خوب و ۳۳/۸ درصد بد یا خیلی بد ارزیابی کردند.

ایجاد مشکل تحصیلی به علت مشاوره ناکافی را ۴۵/۹ درصد دانشجویان تأیید نکردند، ۲۳/۴ درصد معتقد بودند مشاوره ناکافی موجب مشکل تحصیلی آنها شده بود و ۳۰/۳ درصد تا حدودی این موضوع را تأیید کردند. ۸ درصد دانشجویان رضایت بسیار زیاد، ۲۳/۷ درصد زیاد، ۴۴ درصد رضایت کم از راهنمایی اساتید مشاوره داشته و ۲۴/۳ درصد اصلاً راضی نبودند. تنها ۲۶/۴ درصد دانشجویان معتقد بودند خود نیز

جدول ۱: توزیع فراوانی نسبی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در مورد برخی از جنبه‌های عملکرد اساتید مشاور

و میانگین و انحراف معیار هر مورد

انحراف معیار	میانگین	مورد ندارد	م.م	گام	اقل	همیشه	موارد عملکرد
۱	۲/۸۱	-	۵۳/۱	۲۰/۹	۱۷/۶	۸/۳	اعلام ساعت برنامه مشاوره
۱	۳/۱۹	-	۳۱/۵	۲۹/۶	۲۷/۳	۱۱/۶	حضور استاد مشاور در ساعات اعلام شده
۰/۹۵	۲/۸	-	۵۱/۳	۲۳	۲۰	۵/۷	برگزاری برنامه مشاوره به‌طور منظم
۰/۹۷	۳/۱۵	-	۳۰/۴	۳۴/۴	۴۵/۱	۱۰/۱	صحبت استاد مشاور با دانشجو در مورد مقررات و ضوابط آموزش
۰/۷	۳/۴۷	-	۰	۱۱	۳۰/۴	۵۸/۷	امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها
۱/۱	۲/۸۱	۱۱/۹	۳۰/۵	۳۱/۲	۱۷/۸	۸/۶	معرفی دانشجو به واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی
۱/۱	۲/۵۳	۱۵/۶	۴۱/۵	۲۳/۳	۱۳/۱	۶/۵	مشورت استاد مشاور با سایر کارشناسان در مورد مشکلات دانشجو
۱	۲/۴	۱۳/۳	۵۴/۴	۱۶/۸	۱۰	۵/۶	نقد پیشرفت تحصیلی دانشجو
۱/۱	۲/۳	۲۰/۲	۵۱	۱۵/۲	۶/۹	۶/۷	نقد افت تحصیلی دانشجو
۱	۲/۳۵	۲۰/۲	۵۷/۲	۱۴/۶	۸/۶	۵/۸	اقدام استاد مشاور در جهت تشویق دانشجویان به رفع نقاط ضعف تحصیلی
۱/۲	۳/۰۴	۹/۱	۲۸/۷	۲۴/۹	۲۳/۶	۱۳/۷	بی‌اطلاعی استاد مشاور از مقررات آموزشی و ارجاع دانشجو به آموزش جهت کسب اطلاع
۱/۲	۲/۶۸	۱۶/۲	۳۲/۶	۲۷/۲	۱۴/۵	۹/۵	امکان گرفتن مشاوره خارج از برنامه اعلام شده در مورد مشکلات غیر منتظره
۱/۳	۲/۶۳	۲۵/۱	۲۵/۳	۲۲/۲	۱۶/۵	۱۱	راهنمایی دانشجو در مورد مشکلات شخصی (غیر آموزشی)
۰/۹۶	۲/۶۵	-	۶۱/۵	۱۹/۷	۱۱	۷/۸	بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو در پایان هر نیم سال

هفت مورد تفاوت معنی‌داری مشاهده گردید که در همه این هفت مورد، میان رتبه اختصاص داده شده توسط دانشجویان پسر بیشتر از دختر بود. به عبارت دیگر از این جنبه‌ها دانشجویان مذکر عملکرد اساتید را بهتر ارزیابی کردند. همچنین به نظر دانشجویان پسر پاسخگویی اساتید به سؤالات دانشجویان در مورد ادامه تحصیل به‌طور معنی‌داری بهتر از نظرات دانشجویان مؤنث بود ($P=0/005$).

مقایسه نظرات دانشجویان در مورد عملکرد مشاوره و راهنمای تحصیلی با توجه به متغیر جنس در بعضی حیطه‌ها تفاوت معنی‌داری نشان داد. داشتن استاد مشاور را دانشجویان دختر به‌طور معنی‌داری بیش از دانشجویان پسر گزارش کردند (۹۶/۴ در مقابل ۸۸/۴ درصد، $P=0/02$). تفاوت نظرات دانشجویان دختر و پسر در مورد بعضی از جنبه‌های عملکرد مشاوره و راهنمایی تحصیلی اساتید در جدول ۲ نشان داده است. بر اساس نتایج ارائه شده، از ۱۴ مورد مطرح شده در

جدول ۲: مقایسه دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در مورد بعضی از جنبه‌های عملکرد اساتید مشاور بر حسب جنس دانشجو

P	مذکر			مؤنث			جنس	مورد عملکرد
	میان رتبه	انحراف معیار	میانگین	میان رتبه	انحراف معیار	میانگین		
0/58	261	1/1	2/96	235	0/97	2/75		اعلام ساعت برنامه مشاوره
0/29	221	1	3/29	207	0/99	3/16		حضور استاد مشاور در ساعات اعلام شده
0/006	252	1	3/03	215	0/92	2/73		برگزاری برنامه مشاوره به‌طور منظم
0/081	261	0/98	3/27	236	0/96	3/10		صحبت استاد مشاور با دانشجو در مورد مقررات و ضوابط آموزش
0/49	230	0/61	3/47	239	0/72	3/48		امضاء و کنترل فرم انتخاب واحد و سایر فرم‌ها
0/001	271	1/13	3/13	222	1/1	2/70		معرفی دانشجو به واحدهای مربوطه برای رفع نیازهای وی
0/106	252	1/17	2/67	230	1/1	2/47		مشورت استاد مشاور با سایر کارشناسان در مورد مشکلات دانشجو
0/001	271	1/09	2/68	224	0/98	2/31		نقد پیشرفت تحصیلی دانشجو
0/0001	288	1/21	2/75	218	0/96	2/12		نقد افت تحصیلی دانشجو
0/0001	282	1/1	2/71	220	0/97	2/24		اقدام استاد مشاور در جهت تشویق دانشجو به رفع نقاط ضعف تحصیلی
0/49	239	1/1	3/12	229	1/2	3/02		بی‌اطلاعی استاد مشاور از مقررات آموزشی و ارجاع دانشجو به آموزش جهت کسب اطلاع
0/002	265	1/2	2/99	221	1/2	2/59		امکان گرفتن مشاوره خارج از برنامه اعلام شده در مورد مشکلات غیرمنتظره
0/009	260	1/3	2/89	223	1/3	2/52		راهنمایی دانشجو در مورد مشکلات شخصی (غیر آموزشی)
0/072	248	0/98	2/76	225	0/95	2/60		بررسی وضعیت تحصیلی دانشجو در پایان هر نیم سال

در دو مورد تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان شبانه و روزانه وجود داشت. دانشجویان روزانه، اعلام ساعت مشاوره را نسبت به دانشجویان شبانه بهتر ارزیابی کردند ($P=0/047$) و درصد بیشتری از دانشجویان شبانه در مقایسه با دانشجویان روزانه، اعتقاد داشتند استاد مشاور اطلاعات بیشتری را نسبت

بین نظرات دانشجویان با توجه به جنسیت آنها در مورد ایجاد مشکل به علت مشاوره ناکافی، رضایت از مشاوره به‌طور کلی و نظر آنها در مورد پی‌آمد نداشتن استاد مشاور، تفاوتی مشاهده نگردید. از ۲۶ سؤال مطرح شده در مورد ابعاد مختلف عملکرد اساتید مشاور در زمینه مشاوره تحصیلی تنها

خصوص شرح و حدود مسئولیت اساتید راهنما و انتظارات از آنان مشخص شد که ۶۳/۳ درصد دانشجویان، مداخله اساتید راهنما را در کلیه حیطه‌های تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی و... که به نوعی در افت تحصیلی آنها مؤثر است را به‌عنوان مسئولیت راهنما تلقی کرده و ۶۵ درصد آنها توقع دارند که فقط در صورت درخواست آنها اساتید راهنما مداخله مستقیم داشته باشند (۱۰).

در مطالعه‌ای کیفی که در یکی از دانشگاه‌های آمریکا با ۱۶ دانشجوی دکتری روان‌شناسی راجع به ارتباط آنها با اساتید مشاور صورت گرفت، ده نفر از دانشجویان از این رابطه راضی و شش نفر ناراضی بودند. دانشجویان راضی بیشتر وقت‌ها ارتباط مشاوره‌ای را مثبت گزارش کردند در حالی که دانشجویان ناراضی اظهار داشتند که مشکلاتشان با این ارتباطات بدتر می‌شود (۱۱).

تقریباً ۲۳/۴ درصد دانشجویان معتقد بودند مشاوره ناکافی موجب مشکل تحصیلی آنها شده بود. بیردن (Bearden) و همکاران به نقل از هزاره‌ای و فتحی علت افت تحصیلی و مشکلات دانشجویان را در حین تحصیل عواملی چون عدم ارتباط مطلوب بین دانشجو و استاد و بی‌توجهی استاد به وضعیت آموزش دانشجو، مشروطی، مشکل مالی و خسته‌کنندگی محیط آموزش، گزارش کرده‌اند (۸).

مطالعه لاو و تونی (Lowa & Toney) نشان داده است که اختلافاتی در درک دانشجویان از اهمیت مسئولیت‌های مشاوره‌ای با توجه به وضعیت دانشجو وجود دارد، و پیشنهاد شد که برای یک سیستم مشاوره مؤثر در ابتدا مشاوره به‌عنوان یک فعالیت اولیه و برتر در نظر گرفته شود و برای این منظور مشاورینی تربیت کنند؛ مسئولیت‌های آنها تعریف شود؛ امکانات مناسب جهت دسترسی بیشتر، جوابگویی، ارزیابی و پاداش مشاورین فراهم گردد (۱۲). در بررسی و ارزیابی برنامه مشاوره در بین اساتید مشاور آموزش‌دیده و دانشجویان سال چهارم پزشکی در کالج پزشکی راج (Ruch)، به این نتیجه دست یافتند که علاوه بر این که اساتید مشاور در طی زمان ارائه

به اداره آموزش در اختیار آنها قرار می‌داد (۴۰/۵) در مقابل ۲۷/۶ درصد، $P=۰/۰۰۹$). از نظر وضعیت بومی بودن دانشجویان تنها در دو مورد تفاوت معنی‌داری وجود داشت. دانشجویان غیر بومی صحبت کردن استاد مشاور در مورد مقررات و ضوابط آموزشی و معرفی دانشجو برای رفع نیازها به واحدهای مربوطه را بهتر ارزیابی کردند (به ترتیب $P=۰/۰۰۶$ و $P=۰/۰۱۹$).

بحث و نتیجه‌گیری

خدمات مشاوره دانشجویی عامل مهمی در فراهم آوردن فراغت خاطر بیشتر و پیشرفت تحصیلی بهتر برای دانشجویان محسوب می‌شود.

رضایت کم دانشجویان از راهنمایی اساتید مشاور در این بررسی نشان می‌دهد که راهنمایی اساتید مشاور براساس مصوبه شورای عالی برنامه‌ریزی نتوانسته است جایگاه رضایت‌بخشی را برای دانشجویان فراهم کند. این موضوع که استاد راهنما و مرکز مشاوره دانشجویان نتوانسته است امنیت و رضایت مناسبی برای دانشجویان در طول تحصیل فراهم آورد، در مطالعه هزاوه‌ایی در دانشگاه علوم پزشکی همدان نیز دیده شده است، به طوری که نمره رضامندی دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید غیر قابل قبول بوده است (۸). در حالی که دانشجویان در مطالعه لگوتکو (Legutko) در یکی از کالج‌های دانشگاه‌های آمریکا در سال ۲۰۰۶، اساتید مشاور را افرادی مطلع، فهمیده و قابل دسترسی در مواقع نیاز می‌دانستند و در مورد دانش اساتید مشاور نسبت به برنامه عمومی و سیاست‌های کلی دانشکده نظرات متفاوتی داشتند (۹).

در این بررسی تنها ۲۰ درصد از دانشجویان می‌دانستند که در چه زمینه‌ایی و چگونه از استاد مشاور کمک بگیرند. شاید این مسائل ناشی از این باشد که استاد راهنما به‌عنوان یک منبع در جهت رفع مسائل و مشکلات دانشجویی از جایگاه خوبی در این دانشگاه برخوردار نمی‌باشد. درحالی که در بررسی حاجی آقاخانی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان در

با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد هر دو گروه درگیر در مشاوره با وظایف استاد راهنما و جایگاه مشاوره، آشنایی لازم را ندارند و یا اساتید به وظایف خود به خوبی عمل نمی‌کنند، در حالی که راهنمایی و مشاوره اساتید در حل مسائل آموزشی و مشکلات دانشجویان می‌تواند به پیشرفت تحصیلی مؤثر آنان منجر شود. در مطالعه هزاوه‌ای و امدادی، آگاهی اساتید خصوصاً اساتید راهنما و غیر راهنما در مقاطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی و بالینی پزشکی و دندانپزشکی سطح قابل قبولی نداشته است (۱۶). لذا به منظور بهبود ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی، لازم است به مشاوره به‌عنوان موضوعی علمی که نیاز به آموزش دارد توجه شود و این مسئولیت به کسانی محول شود که صلاحیت‌های علمی لازم را کسب کرده باشند. تأثیر افزایش توان ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید در رضایت‌مندی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان که توسط هزاوه‌ای مورد بررسی قرار گرفته دیده شده است، به طوری که اختلاف معنی‌داری بین رضامندی دانشجویان از ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید خود قبل از آموزش و اساتیدی که به طریق کارگاهی و یا دریافت‌کننده مواد آموزشی، آموزش دیده بودند مشاهده گردیده است (۱۷). بنابراین تقویت جایگاه استاد راهنما در آموزش و آگاه نمودن اساتید با وظایف مشاوره و راهنمایی در جهت افزایش توان ارائه مشاوره و راهنمایی اساتید راهنما همراه با اجرای برنامه آموزشی به روش کارگاهی در طول دوره مشاوره و یا ارائه مواد آموزشی به آنها، و هم چنین آشنا نمودن دانشجویان با استاد راهنما در شروع تحصیل پیشنهاد می‌شود.

سپاسگزاری

بدین وسیله از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان به جهت تأمین هزینه‌های اجرای پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

خدمات مشاوره نیاز به آموزش خاص دارند، کنترل دائمی در برنامه نیز لازم می‌باشد، به طوری که نقص در عملکرد و در صورت نیاز، تغییر در آن فوراً تشخیص داده شود (۱۳).

در این مطالعه دانشجویان شبانه اظهار داشتند که استاد مشاور اطلاعات بیشتری را نسبت به اداره آموزش در اختیار آنها می‌گذارد و دانشجویان روزانه ساعت مشاوره را بهتر از شبانه ارزیابی کردند. احتمالاً پرداخت هزینه تحصیل توسط دانشجویان دوره شبانه بر انتظارات بیشتر آنها بی‌تأثیر نمی‌باشد.

دانشجویان غیر بومی عملکرد استاد مشاور را در مواردی مثل صحبت کردن استاد مشاور در مورد مقررات و ضوابط آموزشی و معرفی دانشجو برای رفع نیازها به واحدهای مربوطه را بهتر از بومی‌ها ارزیابی کردند که البته دور بودن از خانواده در احساس نیاز بیشتر به کمک و راهنمایی فکری دانشجویان غیر بومی تأیید کننده این موضوع می‌تواند باشد. در پژوهشی که در دانشگاه پنسیلوانیای آمریکا بر روی ۵۴۷۲ دانشجو انجام شد به این نتیجه دست یافتند که ۲۵ درصد دانشجویان با مشکلات روحی و مذهبی، ارتباط با همکلاسی‌ها، مشکلات خانوادگی و ابهاماتی در رابطه با ایده‌های خودکشی مواجه بودند که برای حل آنها به خدمات روان‌شناسی و راهنمایی و مشاوره نیاز داشتند (۱۴). مطالعه دیگری که در این زمینه انجام شده، کار کنت و راجر کول و استوارت (Coll & Stewart) است. در این پژوهش تجربی، چگونگی حل مسائل آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در اثر ارائه خدمات مشاوره، در تعدادی از دانشگاه‌های آمریکا، مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که مشاوره تأثیر مهمی در کسب و ارتقای خود پنداری مثبت، افزایش مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارد. رفع مشکلات در این زمینه‌ها، حل مسائل را در پی دارد و در نتیجه، موجب ارتقاء توانمندی در آموزش می‌شود (۱۵).

References:

1. UTA, the University of Texas at Arlington. The faculty advisor's role. Available from: URL: <http://www.uta.edu/advisorhandbook/faculty-advisor.htm>.
2. Shafee Abady A. Educational and vocational guidance and counseling (concepts and applications). 2nd ed. Tehran: SAMT; 1999: 40-7, 130. [In Persian]
3. Consultation. Lorestan University Student's Consultation center. Available From: URL:<http://lu.ac.ir>.
4. Fazely A. Effect of consultation on student's educational improvement. Res Prog High Educ 2004; 10(1-2(31-2)): 61-90. [In Persian]
5. Nikzad M. Educational guidance in Iran. 2nd ed. Tehran: Student's facilities office publication; 2003: 79. [In Persian]
6. Ghazi Gh. Background in consultation and guidance. 5th ed. Tehran: Tehran University Publication; 1995: 175. [In Persian]
7. Ministry of health and medical education. Consultant professor charter, accepted in the 25th meeting of planning high commission in medical sciences; 2003. [In Persian]
8. Hazavei SMM, Fathi Y. Student's satisfaction from academic guidance and consultation at Hamadan University of Medical Sciences. Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services 2000; 2(8): 56-62. [In Persian]
9. Legutko RS. Student grade their professors: An evaluation of a colleges faculty advising by its graduating seniors. The mentor: An Academic Advising Journal 2006; 8(1-4). Available From: URL: <http://www.psu.edu/dus/mentor/06091rl.htm>.
10. Haji Aghajani S, Ghorbani R, Jenabi MS, Saberian M, Rashidi Pour A, Malek M. Instructors' performance, election, duties and responsibilities from students' points of view in Semnan Medical University, 2000. Journal of Babol University of Medical Sciences 2001; (specific): 12-7. [In Persian]
11. Schlosser LZ, Knox S, Moskovitz AR, Hill CE. A qualitative examination of graduate advising relationships: The advising perspective. J Counsel Psycho 2003; 50(2): 178-88.
12. Lowa A, Toney M. Academic advising: Views of the Givers and Takers. J College Student Retention: Research, Theory and practice 2000- 2001; 2(2): 93-108.
13. Eckenfels EJ, Blacklow RS, Gotterer GS. Medical student counseling: The Rush medical college adviser program. Med Educ 1984; 59(7): 573-81.
14. Johnson CV, Hayes JA. Troubled spirits prevalence and predictors of religious and spiritual concerns among university students and counseling center clients. J Counsel Psycho 2003; 50(4): 408-9.
15. Coll KM, Stewart RA. Collaboration between counseling services and academic program: An exploratory study of student outcome. J College Counsel 2002; 5(2): 135-42.
16. Hazavehei SMM, Emdadi Sh. The KAP study of faculty member of the Hamadan University of Medical Sciences about academic advising programs in 1998. Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences and Health Services 2000; 7(4): 36. [In Persian]
17. Hazavehei SMM. Comparison of the effectiveness of two academic advisors' educational methods on the level of student's satisfaction in Hamadan University of Medical Sciences. Shahrekord University of Medical Sciences' Journal 2003; 5(2): 16-26. [In Persian]